

8. HDP a jeho složky v paritě kupní síly (PPS)

- **Mezinárodní srovnání HDP vychází z údajů států v běžných národních cenách a do srovnatelných podmínek se převedou pomocí PPP**

Pro účely mezinárodního srovnání mezi státy musí být údaje o výši HDP a jeho složek oproštěny od rozdílů v cenách, v měnách a ve směnných kurzech. To představuje zvláštní formu problému vyloučení cenových změn v čase při výpočtu HDP (stálé ceny) v každém státě. Nelze však říci, že jde o analogii mezi srovnáním HDP v určitém časovém horizontu ve stálých cenách v jednotlivých státech a srovnáním objemů HDP mezi dvěma či více státy, i když místo srovnání pomocí indexů fyzického objemu v čase se provádí srovnání pomocí indexů fyzického objemu v prostoru. Přepočítání HDP jednotlivých států nelze provádět pomocí devizových kurzů, neboť ony nevyjadřují kupní sílu měnových jednotek, tj. ani kupní sílu české nebo slovenské koruny ve vnitřní ekonomice ČR a SR, i kdyby šlo o tržně utvářený kurz CZK resp. SKK vůči € (EUR) v závislosti na zahraničním obchodě obou států. Je známo, že cenová hladina v ekonomicky více rozvinutých státech (např. Německo, Francie) je vyšší než ve státech méně rozvinutých (např. Česká republika, Slovenská republika), v důsledku čehož rozdíly v úrovni vytvořených důchodů, při použití devizových kurzů pro srovnání HDP, by reálně byly značně zkresleny. Objemy HDP a jeho výdajových složek za Českou republiku a Slovenskou republiku se musí vyjádřit ve srovnatelných podmínkách, tj. reálně. Věcná a cenová srovnatelnost struktury výdajů na HDP se dosahuje tím, že se zjišťují parity kupní síly (PPP – Purchasing Power Parities) měnových jednotek obou států, které slouží k přepočítání údajů na domácí konečné výdaje (podle podrobných přepočítávacích skupin) z národních měn a cen do mezinárodních měnových jednotek a mezinárodních cen (viz metodologie Eurostatu). Parita kupní síly, tak jak je koncipována v rámci Evropského srovnávacího programu, je v podstatě umělá (výslovně jen přepočítávací) jednotka společné měny za 25 států EU. Za národní hospodářství každého z těchto států celkem vyjadřuje, kolik jednotek národní měny bylo potřeba vydat při tvorbě HDP, na něž v souhrnu za všech 25 států EU bylo potřeba při přepočtu směnným kurzem vydat 1,0 €. Odpovídá váženému průměru kupní síly národních měn 25 členských států Unie. Porovnáním parity kupní síly se směnným kurzem je získán poměr úhrnné cenové hladiny v jednotlivých státech k průměru států EU. Na úroveň a změnu parity kupní síly má vliv směnný kurz příslušného státu a deflátor HDP.

- **Problém srovnání v čase**

Za zmínku stojí, že se nedoporučuje porovnání vícero výsledků prostorového srovnání v čase, především kvůli metodickým rozdílům. Reálnost výsledku propočtů opírajících se o běžné ceny a běžné parity kupní síly se vztahuje na prostorové srovnání a nikoliv na srovnání v čase. Nejde je o problém mnohostranných srovnání a zahrnování nestejněho okruhu srovnávaných zemí, nýbrž i o zachycení různého množství zboží a služeb do přepočítávacích skupin. Problém výpočtu indexu fyzického objemu v čase se při výpočtu v prostoru stává složitějším. Tyto i další důvody (např. revize údaje) vedou k tomu, že v dalším textu jsou uváděny pouze výsledky srovnání HDP a cenové úrovně České republiky a Slovenské republiky za rok 2005.

Dále uváděné propočty jsou převzaty z Eurostatu a představují revidované výsledky Evropského srovnávacího programu (ECP), přičemž jsou jen zcela nepatrně autorem upraveny.

- **Objem HDP v PPP na 1 obyvatele vyšší v ČR než v SR o 29 %**

Celkový objem hrubého domácího produktu za rok 2005 v paritě kupní síly ve výši 176,9 mld. za ČR a 72,2 mld. za SR činil 1,63 %, resp. 0,67 % v poměru k úhrnu států EU 25. HDP na jednoho obyvatele v paritě kupní síly dosáhl v ČR 17 360 a v SR 13 440 a v poměru k průměrné výši států EU 25 to představovalo 74%, resp. 57 %. Index fyzického objemu ČR ve vztahu k SR dosáhl tak 129 % a obráceně 77 %. Indexy hrubých národních konečných výdajů ve srovnání ČR se SR byly však podstatně nižší. Na 1 obyvatele dosáhly výdaje na konečnou spotřebu v ČR 12 445 a byly vyšší o 22 % než v SR (10 230) a výdaje na tvorbu hrubého

Mezinárodní srovnání základních ekonomických ukazatelů České republiky a Slovenské republiky za roky 1995 až 2005

kapitálu 4 520 za ČR byly vyšší než za SR už jen o 16 % (3 910). Ve struktuře těchto výdajů jsou v poměrech mezi ČR a SR rozdíly větší a protichůdné. Na 1 obyvatele byly v ČR ve srovnání s SR vyšší výdaje na spotřebu domácností pouze o 12 % (8 530 resp. 7 625) a na spotřebu vládních institucí 1,5 násobně (3 915 resp. 2605). Vzhledem k tomu, že tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele 4 315 v ČR byla vyšší o pětinu než v SR, poměr v tvorbě zásob byl v ČR ve srovnání s SR extrémně nízký (téměř o třetinu). Zároveň z toho vyplývá, že rozdíl mezi objemem HDP a konečných výdajů (spotřeba a tvorba kapitálu) na 1 obyvatele, které by měl představovat saldo zahraničního obchodu, resp. čistý vývoz je za ČR kladný a za SR záporný. V podstatě to odpovídá poměrům v běžných národních cenách v obou státech, když za ČR vývoz převyšuje dovoz a v SR je dovoz vyšší než vývoz.

- **Rozdíly v podskupinách spotřeby**

V rámci spotřebitelských výdajů domácností je pozoruhodné, že v některých skupinách jsou objemové indexy téměř stejné (např. potraviny, bydlení, léčebná péče) a v dalších skupinách (např. alkoholické nápoje, tabák, doprava) objemové indexy ČR ve srovnání s SR jsou podstatně vyšší než ukazují celkové výsledky.

- **Mzdy a úspory na 1 obyvatele v PPP v ČR vyšší než v SR**

Z údajů, které nepřímo souvisí s výdajovou strukturou HDP možno ještě uvést, že objem mezd a platů (z důchodové struktury HDP) za rok 2005 na 1 obyvatele v paritě kupní síly byl vyšší v ČR než v SR o více než dvě pětiny a v poměru k objemu HDP dosáhl 32 % v ČR a 28 % v SR, což při srovnání s podílem spotřeby domácností znamená velké rozdíly mezi oběma státy. Hrubé národní úspory na 1 obyvatele v paritě kupní síly byly v ČR rovněž větší než v SR (1,4 násobně), z čehož vyplývá, že míra financování výdajů na tvorbu hrubého kapitálu z vnějších zdrojů v paritě kupní síly byla v ČR podstatně menší než v SR (10 % oproti 25 %).

- **Srovnatelná cenová hladina v ČR i SR podstatně nižší než v průměru států EU**

Primárním výsledkem zpracování mezinárodního srovnávacího programu byly parity kupní síly národních měn srovnávaných států k EURu a indexy srovnatelných cenových hladin v jednotlivých státech, udávající poměr parity kupní síly ke směnnému devizovému kurzu dané národní měny k průměrnému podílu za státy EU 25 jako celek. Parity kupní síly CZK a SKK byly v roce 2005 silnější než směnné kurzy ČR a SR, přičemž dílčí parity jednotlivých výdajových složek HDP jsou v ČR i v SR nevyrovnané a značně rozdílné ve srovnání s průměrnou paritou kupní síly za HDP. Souhrnná parita kupní síly měřená celkovými výdaji na HDP v roce 2005 odpovídala 16,79 CZK a 21,19 SKK za 1,- € mezinárodní (propočtový) přičemž v základních výdajových složkách HDP i v jednotlivých propočtových podskupinách, zejména spotřebitelských výdajů domácností se dílčí parity značně odchylovaly od uvedených průměrů. Oficiální měnové kurzy podle ČNB a NBSR v průměru za tentýž rok 29,78 CZK a 38,59 SKK za 1,- € ukazují, že úhrnná srovnatelná cenová hladina byla ve vztahu ke státům Unie nižší v ČR o 43,6 % a v SR o 45,1 %. Znamená to, že za €a lze v ČR i v SR nakoupit větší objem zboží a služeb než ve státech EU (v průměru). Reciprokou hodnotu indexů srovnatelné cenové hladiny představuje poměr směnných kurzů a parity kupní síly; koeficienty 1,77 za ČR a 1,82 za SR ukazují, o co je ve státech unie vyšší cenová hladina ve srovnání s ČR a SR.